

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

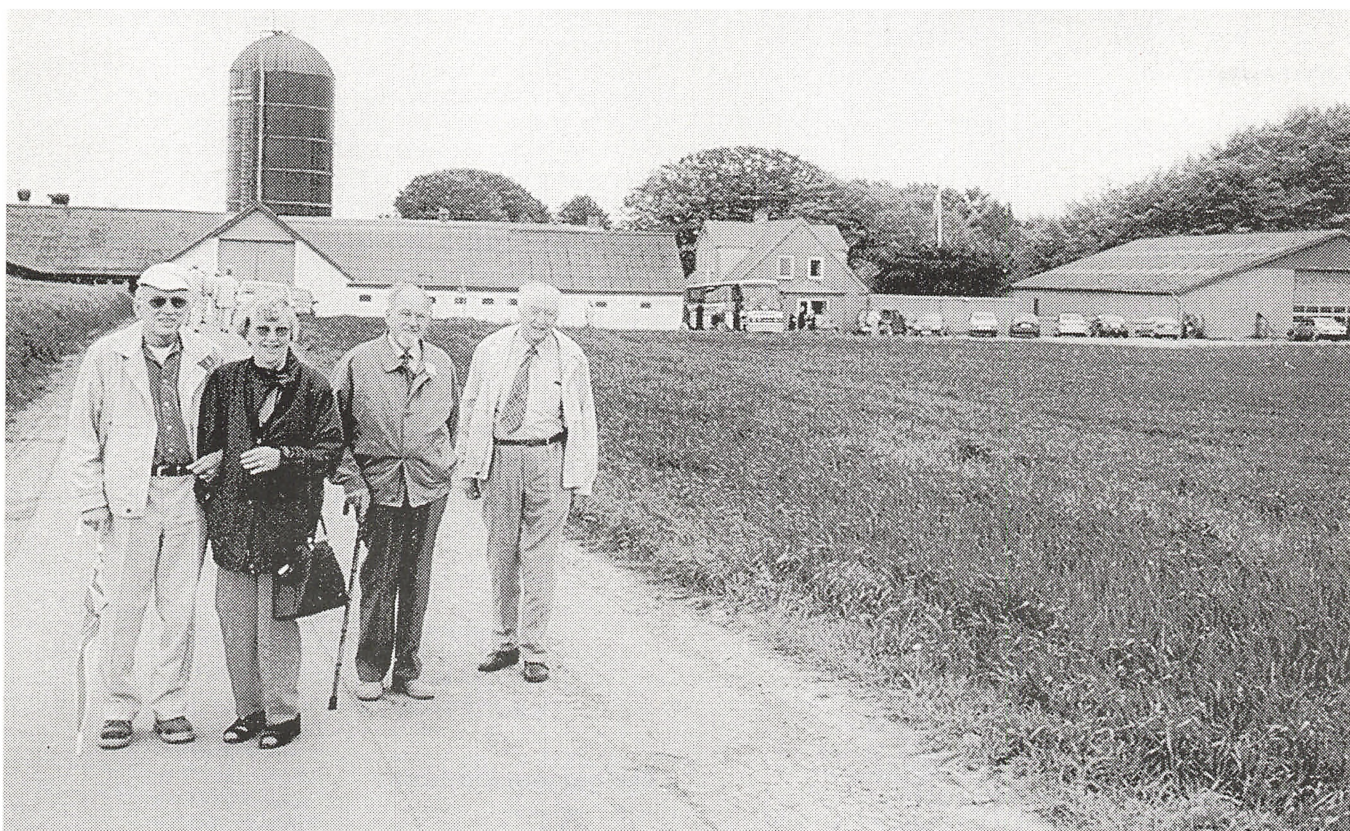
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Formanden skriver	2
Årsmødet 1999	3
Den tredje årstid	9
Sørøverens gård i Strellev	10
Kimmerslev Mølle	12
Nyt fra kredsene	14
Velkommen til nye medlemmer	14
Demokrati	16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening

Juni - Juli 1999

Nr. 340 - 57. årgang

Slægtsgården Ledet ved Frederikshavn.

Her samledes vi fra hele landet, og fik en interessant indledning på årsmødet.

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Slægtsgaardsarkivets Web-adresse:
www.slægtsgaardsforeningen.dk
E-mail:

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, tlf. 59 27 59 77.
Postgiro nr. 8 08 31 42.

Ejendoms konsulenter:

Anders Frederiksen,
Søndertoften 17, 9500 Hobro,
tlf. 98 51 17 07, fax 98 51 17 06.

Michael Munthe Fog,
Ingemannsvej 61, 4200 Slagelse,
tlf. 58 56 74 44, fax 58 56 74 45.

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Gårdejer Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby,
tlf./fax. 64 85 11 74

Næstformand:

Gårdejer A.C. Winther Hansen,
»Trillbakkegård«,
Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf./fax. 98 35 16 03
(Formand: Bladudvalget
og Himmerlands kredsen)

Gårdejer Esben Saksager,
Lindager 6, Poulstrup,
9760 Vrå, tlf. 98 98 85 68
(Formand: Vendsysselkredsen)

(Ovsnævnte tre udgør
hovedbestyrelsens
forretningsudvalg).

Gårdejer Vagn Mathiasen,
»Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 49 19 38 37
(Formand: Nordsjællandskredsen)

Gårdejer Mogens Frigaard,
»Frigård«, Yppernemøllevej 10,
Nyker, 3700 Rønne, tlf. 56 96 30 02
(Formand: Bornholm kredsen)

Gårdejer Vagn Juel Jørgensen,
»Grønlandsgården«,
Øllelosevej 4, Flakkebjerg,
4261 Dalmose
tlf. 58 18 61 11
(Formand: Vestsjællandskredsen)

Gårdejer Marie Hansen,
»Egevang«,
Atterupvej 43, 4640 Fakse,
tlf. 56 71 37 92,
(Formand: Sjælland Syd)

Gårdejer Jens Peter Hansen,
»Skovgaard«,
Ty-Hastrupvej 10 B, 4690 Haslev,
tlf. 56 38 12 67

Proprietær Jens Peder Skov Jensen,
»Hobygårdens«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare,
tlf./fax. 54 94 41 63
(Formand: Udvalget for økonomiske
og landbrugsmæssige sager og
Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Poul Mahler,
»Egbo«,
Sandager Kirkevej 30, Sandager,
5610 Assens, tlf. 64 79 10 20
(Formand: Fynskredsen)

Gårdejer Elise Jensen,
»Højtoftgård«, Gammelbyvej 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkredsen)

Gårdejer H.C. Clausen,
Rosenvej 69
Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 12 86
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Ernst Plagborg,
Lindevej 4, 7200 Grindsted,
tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Else Christa Bollerup Nielsen,
Skrumsager Hovedgaard,
Skrumsagervej 1, Sønder Bork,
6893 Hemmet, tlf. 75 28 00 12

Gårdejer Mads Andersen,
»Egelykke«,
Skårupvej 4, Hanning, 6900 Skjern,
tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Oluf Føns Knudsen,
Ribevej 88, Ødsted, 7100 Vejle,
tlf. 75 86 50 29
(Formand: Vejle Amt)

Knud Høstgaard Møller,
»Nitrupgaard«, Nittrupvej 1,
Balling, 7860 Spøttrup
tlf. 97 56 40 71

Henry Slemming,
Hammelevvej 18, Hammelev,
8500 Grenå
tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalg)

Gårdejer Jens Skytte,
»Aldrupgaard«,
Aldrupvej 3, 8860 Ulstrup
tlf. 86 46 35 14, fax. 86 46 45 21
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Niels Thyboe
Kirkemosegård
Hastrupvej 3, 8981 Spentrup
tlf. 86 47 70 29
(Formand: Århus Amt)

Proprietær Frants Wette
»Hvanstrup«,
Hornumvej 95
9640 Farsø, tlf. 98 66 30 01

Formanden skriver:

Årsmødet i Sæby er sluttet, og jeg kan igen i år rette en varm tak til vore lokale arrangører, for et vel tilrettelagt årsmøde med nogle interessante besøgssteder, og ikke mindst et velfungerende sted på Sæby Søbad.

Tak for Jeres indsats i planlægningen og gennemførelsen af årsmødet. Selv vejret havde I styr på, så alle vore gæster fra hele landet følte sig velkommen i Vendsyssel. Mange glæder sig allerede til årsmødet år 2000 i Sydvestsjælland.

Det er grødetid i landbruget, og vore afgrøder er kommet godt fra start efter en våd vinter og et sent forår. Der er optimisme at spore i marken.

I disse dage fejrer vi Grundlovens 150 års jubilæum, og det har givet anledning til mange festlige grundlovs møder landet over. Det er værd at huske, at vi har en forfatning, som mange lande med rette misunder os. Det giver pligt til at værne om den.

Der er nu gået 46 år siden den sidste revision af Grundloven, og vel kan der sættes fingre på nogle paragraffer, der trænger til revision, men grundlæggende må man sige, at det var fremsynede politikere, der i 1950'erne gennemførte ændringerne, og at den i en tid med utrolig udvikling, stadig lever op til dens formål. Det er svært at ændre en grundlov, og det skal være svært. Jeg tror, at der går ganske mange år, inden der igen lægges op til en ændring, og det finder jeg ganske fornuftigt.

Det er dyrskuetid, og efter tre dage på Det fynske Fællesskue har jeg set flotte kvægudstillinger. Både de traditionelle malkekvægsbesætninger, men også en række nye kødkvægracer, der ofte har det til fælles, at de er mere hobbyprægede end produktionsprægede. Dyrskuerne er kærkomne lejligheder til at se land og by mødes, og vore kolleger får mulighed for, at bibringe byboerne en anden opfattelse af livet i landbruget end den almene opfattelse. Det er godt og sundt.

Med de bedste ønsker for en fortsat god sommer, sender vi en venlig hilsen fra Kaaregaard.

Kate og Carl Martin Christensen.

ÅRSMØDET ÅR 2000
afholdes 27. - 28. MAJ
på Menstrup Kro ved Næstved.

Slægtsgaardsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 48 16
(onsdag kl. 11-15), fax 86 48 41 82

Der er gratis adgang til arkivet, hvis man siger i porten, at man skal på arkivet.

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard,
Bøgevej 8, Assentoft, 8900 Randers,
tlf. 86 49 53 49

Ulrich Alster Klug
Smedetoften 32, 2.tv.
2400 København NV,
tlf. 38 33 19 12
Træffes bedst mandag-fredag
kl. 7.30 - 8.00.
E-mail: dannebrog@post.tele.dk

Else-Margrethe Ransy,
Udbygade 19, 2200 København N,
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21
(fortrinsvis folketællinger)

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Mølletoftegård,
Skælskør Landevej 83, Lundforlund,
4200 Slagelse.
Tlf. 58 58 40 16. Fax 58 58 41 06.

Nr. 341 udkommer omkring
20. august 1999.

Stof til dette nummer skal være hos
redaktøren inden d. 20. juli 1999.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: Korsør Bogtryk ApS
4220 Korsør, tlf. 58 37 79 43
Fax 58 37 36 35

ÅRSMØDET 1999

Godt et par hundrede af Dansk Slægtsgårdsforenings medlemmer havde et uforglemmeligt årsmøde i Sæby, da Vendsysselkredsen havde tilrettelagt et fornemt program for dagene 29. og 30. maj.

Ledet og Dall

Årsmødedeltagerne samledes lørdag formiddag på slægtsgården Ledet, hvor Anne-Marie Glistrup og Kaj Kragkær Larsen tog imod.

I haven blev vi orienteret om gårdens drift. Kaj Kragkær Larsen driver 450 ha og har en meget stor svinebesætning. Om den udbygning af gården, som er foretaget i hans tid, sagde Kaj Kragkær Larsen, at der var lagt vægt på det rentable og ikke på det præsentable.

Ægteparret Glistrup og Kragkær Larsen har 5 gårde, deriblandt de to slægtsgårde Ledet og Kragkær. Hver gård udgør én driftsmæssig enhed, som beskrevet i forrige slægtsgårdsblad, og det kræver stor ledelsesmæssig kapacitet, at drive et så omfattende landbrug på den måde.

Familien er så småt ved at gennemføre et generationsskifte, hvor de to slægtsgårde overgår til et selskab, som ejes af de tre børn. Kaj Kragkær Larsen sagde, at det er en familie, der kan holde sammen, og skal der foretages et generationsskifte, skal der være rammer, der er værd at fortsætte i. Familien har skabt en tilværelse, der inspirerer, og børnene har aldrig været i dagpleje, men været hjemme. De har alle været med i driften både i mark og stald. Kaj Kragkær Larsen fortalte at hans forældre overlod Ledet til ham, da de var 60 år. De unge skal til når de vil, og ikke når det passer de gamle.

Anne-Marie Glistrup supplerede med at sige, at 70% af kvinderne på landet kommer fra byen, og de unge koner har job udenfor hjemmet. Støtter sønnen ikke konen, men holder med moderen, så går det ikke, når det er på en slægtsgård. Der er en livsstilsforskel på land og by, og den må man acceptere.

Efter den inspirerende orientering kørte årsmødedelta-

Anne-Marie Glistrup og Kaj Kragkær Larsen fortæller om Ledet og deres omfattende landbrug. Anne-Marie Glistrup er ansat i Landbrugets Samfundskontakt, Nordjylland. Kaj Kragkær Larsen er bestyrelsesmedlem i Danish Crown og formand for Tulip International. Tidligere har han været formand for de lokale landboforening og var i perioden 1973-1975 medlem af Folketinget.

Fra Dall, en gård, som Kaj Kragkær Larsen købte i 1998. Hovedbygningen er fritidshus for familiens Glistrup / Larsen og her ventede formiddagskaffen.

gerne til en af Kaj Kragkær Larsens andre gårde - Dall ved Thorshøj.

Dall blev købt i 1998, da den passede ind i driften, men familien er blevet så glade for hovedbygningen, at de nu bruger det til fritidshus, og her ventede formiddagskaffen og rundstykkerne. Da det blæste bravt, var det muligt at nyde kaffen i de rummelige stuer.

Landsformanden takkede for gæstfriheden og overrakte to slægtsgårdsdiplomer, da både Ledet og Kragkær er gamle slægtsgårde. Der blev tid til at kikke sig omkring, og derefter kørte vi alle til Hotel Sæby Søbad.

Årsmødet

Vi blev først budt velkommen af landsformand Carl Martin Christensen, der takkede de lokale folk for en stor indsats forud for mødet.

Kredsformand Esben Saksager bød velkommen til Vendsyssel, og museumsinspektør Bent Bang Larsen, Sæby Museum bød velkommen til Sæby, og indbød til en byvandring sidst på eftermiddagen.

Selve årsmødet, der er årsagen til at vi samles, blev afviklet i fordragelighed med Peder Vestergaard Olesen som dirigent.

I sin beretning sagde landsformand Carl Martin Christensen bl.a. :

Vor organisation kører godt og støt. Det plejer jeg at sige, og jeg mener det fortsat.

Vor lokalafdelinger har en række spændende arrangementer i løbet af året, og vore medlemmer er flinke til at bakke dem op. Jeg tror det er godt, at vi på alle vore hovedbestyrelsesmøder bruger nogen tid til at udveksle erfaringer, og dermed give andre nye ideer til aktiviteter.

Vinteren har stået i landbrugslovens tegn, og den har optaget os meget, ikke mindst i hovedbestyrelsen, hvor vi brugte megen tid til at drøfte regeringens udspil.

Det var mildt sagt uspiseligt. Der var lagt op til begrænsninger på alle områder, og man kunne få den opfattelse, at landmænd med fremmed arbejdskraft er af det onde, hvis man ser det med regeringens briller.

Kan man nu forstå det?

Hvis en lokal håndværker udvider sin bedrift med tre mand, stiller borgmesteren ofte med en initiativpris og en buket, men hvis en landmand skulle formaste sig til at udvide og dermed beskæftige mere end to medarbejdere, så er han åbenbart en samfundsfjende.

Det var et barsk oplæg, der utvivlsomt var strikket sammen af Dansk Familiebrug, og med al respekt for dem, så er det svært at se logikken i dette oplæg.

Det var de præmisser som oppositionen i Folketinget havde som udgangspunkt for forhandlingerne, og da der var markeret et flertal i Folketinget for regeringens oplæg, idet venstrefløjnen havde tilbudt sin støtte, så var optimismen ikke stor, og i lang tid så det ud til, at der ikke kunne etableres en aftale, der kunne samle bredt flertal.

Det lykkedes alligevel, og jeg mener, at det resultat, der

*Landsformanden
Carl Martin Christensen
aflægger sin beretning.*

*View over forsamlingen.
På første række længst til
venstre sidder Esben Saksager,
formand for Vendsysselkredsens,
der havde tilrettelagt årsmødet.*

nu foreligger er af et sådant format, at de ansvarlige borgerlige partier ikke med god samvittighed kunne springe i målet.

Midt i alle dårligdommene omkring priserne i svineproduktionen, og det er slemt, ser jeg nogle lyspunkter for fremtiden, omend det forudsætter, at der bliver bedre priser, for med 6,80 kr. pr. kg svinekød kan næppe nogen få god økonomi. Mange af vore kolleger, og ikke mindst de unge, har forstået signaler fra forbrugerne, og er parat til at producere på de etiske og dyrevelfærdsetiske præmisser, som man taler så meget om. Moderne staldsystemer åbner store muligheder, og fremtiden vil vise, om forbrugerne vil betale for de varer, der kommer ud af de investeringer, det kræver. At bruge danske forbrugere som kvalitetsparameter, vil åbne store muligheder på de købedygtige udenlandske markeder.

Nu skal vi ikke forfalde til at tro, at vi i løbet af få år kan levere høj kvalitet til høj pris til alle forbrugere, men en større og større del af dem vil være aftagere.

Lad os da glæde os over de store fremskridt, der gøres i bestræbelserne på, at sikre bedre kvalitet af vore råvarer. Vi kan levere sunde råvarer, så vi må kræve af dem, der forarbejder disse råvarer, at de lever op til de samme hygiejniske krav, som der stilles til primærlandbruget.

Jeg føler, at vi har fået skyld for meget, hvor adressen nok burde have været forarbejdningsleddet og/eller detailhandelsledet.

Sammen med A. C. Winther Hansen deltog jeg i Dansk Familiebrugs årsmøde på Byholm. Det var da spændende, at få en sådan invitation. Vi deltog uden forudfattede negative holdninger, men vi kan blot konstatere, at vi ikke er enige i denne lidt smålige holdning, som denne organisation har til effektive landbrug. Tiden står ikke stille, og man kan ikke stoppe en udvikling, der giver større effektivitet og dermed færre omkostninger.

Vi har også modtaget en invitation fra Landboforeningernes seniorklub. Vagn Mathiesen og jeg deltog, og jeg tilbragte to dage på Dalum Landbrugsskole sammen med deres delegerede. Det var godt og spændende, men jeg

synes nok, at de brugte vel megen tid på at diskutere, hvem der skulle betale, for det skulle de åbenbart ikke selv!

Jeg blev bedt om at præsentere Slægtsgårdsforeningen, og det resulterede i, at jeg blev bedt om at guide Skanderborgs seniorer en eftermiddag i det nordfynske. De havde samlet 25 medlemmer til "En uge på landbrugsskole", og det foregik på Dalum Landbrugsskole.

Her er måske en idé. Jeg synes det var flot, at Sydsjællandskredsens kunne samle 50 medlemmer til "En dag på landbrugsskole."

Vi får senere beretninger fra arkiv-, blad- og sageudvalget, så det skal jeg ikke sige meget om, men blot konstatere, at vort blad stadig er vor direkte kontakt til vore medlemmer, og jeg vil gerne her rose redaktøren for et godt blad. Jeg mener, det har en fin standart i forhold til tilsvarende foreningsblade, som vi ser.

Arkivet udvikler sig teknologisk, og er nu på internettet med oplysninger, der er relevante., ligesom Dansk Slægtsgårdsforening også har en hjemmeside.

Jeg bruger ikke disse moderne kommunikationsmidler, men det kommer nok, og jeg ved, at mange af vore medlemmer er koblet op, og fælles for de to hjemmesider er, at de faktisk søges af en del mennesker. Vi har endog fået et medlem via e-mail.

Fagre nye verden. Om vi kan lide det eller ikke, så er det kommet for at blive, og vi kan lige så godt få det bedste ud af det.

På Gammel Estrup er vi i den kommende vinter tæt involveret i en udstilling om danske slægtsgårde. Det bliver spændende, og jeg er sikker på, at vore medarbejdere på arkivet og redaktøren nok skal finde noget frem.

Vi ser frem til dette års slægtsgårdsrejse til Færøerne. Vi kan ikke konkurrere med de store rejsebureauer, men vi kan tilbyde vore medlemmer specialrejser til interessante steder.

Vi står over for et valg til Europaparlamentet, selvom der ikke er meget liv i valgkampen, men det er efterhånden velkendt, at der ikke er stor interesse for EU. Det er trist,

for det er meget vigtigt, at der samarbejdes i Europa, og den krig på Balkan bekræfter for mig nødvendigheden af, at vi samarbejder i Europa, og at vi udvider dette samarbejde til de nye demokratier i Østeuropa.

Må jeg herfra opfordre alle til at gå hjem og deltage i den debat, der skal føres i de næste to uger, og dermed sikre, at vi får en stigende stemmeprocent.

Må jeg til slut bringe en varm tak til vore medarbejdere i arkiv, blad og administration. I gør hver på Jeres plads et godt stykke arbejde for foreningen, og I gør det let at være formand.

Også tak til hovedbestyrelsen og alle vore lokalbestyrelser.

Det er Jer, der laver det praktiske arbejde i kredsene, og det er Jer, der skaber basis for nye medlemmer, og endelig er I gode til at inspirere hinanden.

Tak til Jer alle."

Formanden for arkivudvalget Henry Slemning kunne berette om et særdeles spændende år for Slægtsgårdsarkivet. Internetforbindelsen har ændret arkivets hverdag med en mængde forespørgsler ikke mindst fra USA, Canada og Australien, hvor interessen for slægtsforskning er i stadig øgning.

Vedrørende legatmidler, så har vi i det forløbne år modtaget 15.000 kr. Aage og Johanne Louis-Hansens Fond til udgivelse af en bog, udarbejdet af redaktør og genealog Anton Blåbjerg, hvori slægtshistorikere vil kunne finde oplysninger om gårde, omtalt i arkivets arkivalier.

Som modtager af tilskud fra Indenrigsministeriets landdistriktpulje blev vi inviteret til Indenrigsministeriets konference vedrørende "trafik på landet". Omstændighederne gjorde, at vi desværre ikke kunne deltage.

Med redaktør Ole G. Nielsens deltagelse har vi i begyndelsen af året holdt møde med museumsdirektør Henrik Ventil om en udstilling vedrørende danske slægtsgårde på Dansk Landbrugsmuseum. Man er nu blevet enige om, at en udstilling skal finde sted i sommeren 2000.

Der har været afholdt to udvalgsmøder, som har ligget i forbindelse med hovedbestyrelsesmøder, da udvalget bor meget spredt. Resten er blevet ordnet med telefonen.

Arkivar Eigil Overby oplyser at arkivet modtager udklip og andre oplysninger, der er med til at holde arkivets oplysninger tidssvarende. Det er vi meget glade for, Det kan måske også inspirere andre til at fremsende materiale, som I mener er relevant for arkivet. Ligeledes bør I være opmærksomme på efterladenskaber fra dødsboer. Alt for meget værdifuldt materiale, som det har taget år at samle, bliver undertiden brændt af ikke historisk interesserede efterkommere. Vi er altid parat til at modtage efterladenskaber, som udklip, fotografier, gamle skøder og andre værdipapirer, bøger etc.

Vedrørende vore arkivalier, så har Hans Fil, slægtsforsker fra Kolding, udført et enestående arbejde ved udarbejdelse af registratur over de i arkivet opbevarede papirer fra A. M. Hemmingsens samlinger. Det har knebet med at finde rundt i de flere tusinde maskinskrevne sider, men nu har Fil skabt en let adgangsnøgle til samlingerne. Det har været et omfattende arbejde uden honorar og på eget initiativ.

Endelig blev det oplyst, at arkivet har modtaget en række bøger, og medlemmerne opfordres til at betænke arkivet med bl.a. de amtshistoriske årbøger, hvor der ofte er gårdhistoriske artikler.

Formanden for bladudvalget A. C. Winther Hansen oplyste at udvalget har afholdt 6 møder, der alle har været seriøse og saglige, så derfor har det ikke givet nogen form for turbulente meningsytringer.

Slægtsgårdsforeningen har et blad, som vi kan være stolte af, et blad der bliver læst af rigtig mange.

Jeg vil også i år opfordre de af Jer, der har haft unge mennesker i udlandet for at dygtiggøre sig, og som har fået en opmuntring fra Jens og Anna Jens Fond, til at få dem til at skrive til bladet, og fortælle om, hvad de har oplevet. Det er en god måde at sige tak til vores forening.

Opfordringen gælder også, hvis I har gårdhistorier eller andet kulturelt og landbrugsfagligt stof, så send det til redaktøren.

A. C. Winther Hansen sluttede med dette lille digt.:

*Når dagens gerning fuldendt er,
og så dertil en tid
da trænger hver en husbond til,
at glemme dagligt slid,
så samles han med fæller,
og drøfter tidens tarv.
Derved han holder sindet ungt
og løfter fædres arv,*

Formanden for Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager - som venligt kaldes "sageudvalget" - Jens Peter Skov Jensen kunne meddele, at udvalget fører en rolig tilværelse, og der ikke havde været afholdt nogle udvalgsmøder.

Beretningerne blev taget til efterretning og kassereren fik godkendt regnskabet, der viste et pænt lille overskud trods en medlemstilbagegang på 40, så der pr. 1. januar 1999 var 2.129 husstandsmedlemmer.

Der var genvalg til hovedbestyrelsen af Carl Martin Christensen, Jens Peter Hansen og Frantz Wetche.

Ligeledes blev økonomikonsulent Peter Schou Andersen og gårdejer Vagn Mathiesen genvalgt til revisorer.

Formanden for Sjælland Syd - Marie Hansen indbød til årsmøde år 2000. Det afholdes i dagene 27. - 28. maj på Menstrup Kro ved Næstved.

Årsmødet år 2001, der samtidig bliver 60 års jubilæums-møde, afholdes på Gråsten Landbrugsskole.

Derefter var det tid til eftermiddagskaffen, og så fulgte et tilbud om en byvandring i Sæby.

Byvandringen

Museumsinspektør Bent Bang-Larsen førte os fra hotellet langs stranden til havnen og byens gamle centrum, fortalte levende og inspirerende og viste byens udvikling.

Byvandringen varede en time, men flere af os fik lige-

*Museumsinspektør Bent Bang-Larsen,
Sæby Museum fortalte med engagement om Sæby.*

*Festaftenens
underholdning
leveredes af
sangerinden
Andrea
Holt Andersen.*

frem lyst til at tage en ferie i Sæby og se mere på den gamle købstad, som var det første ferieparadis i Jylland.

Aftenfesten

Værterne fra Vendsyssel havde i samarbejde med hotellet sammensat en fornem middag, og der bredte sig som altid en god stemning.

Museumsinspektør Bent Bang-Larsen holdt festtalen og derefter var der underholdning ved sangerinden Andrea Holt Andersen og pianisten Bo Hansen. De fremførte et smukt program med sange af bl.a. Holger Drachmann, som kom meget til Sæby.

I festtalen fortalte museumsinspektør Bent Bang-Larsen om egnen, og sagde bl.a.:

Danmark er et lille land set med internationale briller, men hver egn gemmer dog sin egen lille kultur, et fragment af helheden.

I Østvendsyssel findes et varieret landskab. Det begynder med højedragene, Jyske Ås, mod vest, der over det bakkede morænelandskab, hvor menneskenet først slog sig ned, glider ned til den flade, hævede stenalderhavbund ude ved kysten. En af de første til at omtale Vendsyssel var Adam af Bremen, en klerikar der levede omkring 1070. Her fortæller han, at landet var et saltland og en ødemark.

Og sandt var det. Skoven hvilede tungt over landsdelen og landskabet var ufremkommeligt, som oftest i lavlandet. På bestemte årstider kunne der oven i købet være livsfarligt at krydse åløbenes stærke strøm. De få veje der var, gik mellem købstæderne Sæby, Hjørring og Skagen. Kongevejen gik mod syd til Ålborg, mens en anden vej gik til Hjørring, tæt op ad de kirker, der samtidig skulle sikre de vejfarende deres beskyttelse. Resten var små lokale hulveje.

Omkring 1850 kom de store vejoplægnings tid og fjernede samhörigheden mellem de vejfarende og kirkerne. Det ses i landskabet.

Men i Vendsyssel var det havet, der knyttede landsdelen sammen med det øvrige land. Det var lettere at sejle end rejse til vogns eller til fods. Førhen blev posten langs kysten bragt ud til fods. Et tilbud til en af de kvindelige budbringere om at måtte køre med i hestevognen blev høfligt men bestemt afslået, for hun skulle skynde sig til Sæby og havde ikke stunder at køre med. Jo - kørevejen har været ringe.

Men skoven bragte også nogle næringer med sig. I renaissancetiden blev skoven til brænde for at man kunne udvinde tangsalt og fremstille glas i de glashytter, hvis placering er bevaret i stednavnematerialet. Senere blev de sydlige egne af kommunen, der var en del af det middelalderlige Skovbo herred også kendt som træskoegn.

Datidens huse var givetvis bulhuse eller blot bindingsværk med jordgravede stolper, - men alt sammen noget der krævede mængder af træ. Sammenholdt betød dette over århundreder, at skoven forsvandt. Sandfygningen tog over og især mod kysten lagde den landskabet øde. Bebyggelsesgraden var lav. I Ålbæk sogn blot 13%, hvor resten har stået uopdyrket som overdrev, men især som hede og krat. Opdyrkningen og forrige århundredes, ja også dagens læplantning er en del af denne kamp, som også slægtsgårdene tager del i, for at sikre jordens frugtbarhed og muligheden for at skabe et dagligt udkomme. Herved har landskabet hele tiden ændret sig og er blevet et menneskeskabt landskab - et kulturlandskab.

Vendelboerne tænker større end de taler, og er måske en smule egensindige, i hvert fald overfor myndighederne. Sådan har man tidligere forklaret det.

Flere ting taler også for det. Degnen Martin Diez fra Vrensted blev i året 1818, vel inspireret af tidens store revolutioner, tilbageholdt i Sæby for at sætte sig op mod øvrigheden. Her var han et halvt år, hvor det lykkedes ham at sætte almuen op mod byens øvrighed. To soldater fra Hjørring skulle hente ham, men blev forhindret af byens borgere, dernæst var det borgervæbningen, der ikke ville makke ret, forøvrigt til Martin Diez store morskab. Oprøret, som det virkelig var, medførte at 150 soldater kom hertil fra Ålborg for at dæmpe gemytterne og 35 sæbynitter blev arresteret.

Godt 30 år senere blev der rejst sigtelse mod 181 mænd og kvinder fra Skæve sogn for at være impliceret i tyveri, hæleri, kvaksalveri og ægteskab på polsk m.v. Dette var resultatet af det udredningsarbejde der efterfølgende blev foretaget af Den dronninglundske Kommission, foranlediget af fire mord på medlemmerne af en tyvebande, som opholdt sig i Stagsted hedehus 1841. Myndighederne ved herredsfogeden havde intet gjort, men stiltiende set til. Landsdelen blev på denne baggrund kendt som "norden for lov og ret." Begge episoder var naturligvis begrundet i 1800-årenes store sociale og økonomiske problemer.

Vendelboernes vid og sans er også præget af livsomstændighederne og sin egen logik. Vores store fædrelandsdigter St. St. Blicher skulle i 1838 besøge sin fætter. Ageturen var bestemt ikke noget at prale med og Blicher forespurgte en bonde om vejens tilstand og manglende udbedring. Hertil svarede bonden, at uden dårlige veje ville der bestemt ikke være næring til hjulmand eller smed, så vejene var de alle glade for.

På grund af landskabet og vejforholdene opstod byen ved Sæby Å. Åen fungerede som naturhavn for de sejlede og handlende, der herfra kunne udskibe deres varer. Nye havne i Aså, Hirtshals og Skagen er alle bygget ud fra kysten. Kun Sæby har fra naturens hånd en havn.

Sæby fik sine købstadsprivilegier i 1524 netop med ret til sejlads og handel, men er som by givetvis væsentligt ældre. Allerede i 1400-årene var der borgmester i byen og endnu tidligere - i 1100-årene - gik der en tung egebro fra Hjørringvejen ind til byen. Vi kan blot formode, at Sæby som bebyggelse går tilbage til Valdemarstiden. Endnu mangler de arkæologiske vidnesbyrd at dukke op om byens tidligste tid.

Efter 1600-årene krige og Fladstrands langsomme udvikling til det vi fra 1818 kender som Frederikshavn, gik det nedad for byen. I dag huskes Sæby som en fattig fiskerby, men sådan har det ikke altid været.

Med det store sildefiskeri i Norden, særligt ved Bohuslenskysten var grunden lagt for et bysamfund allerede i tidlig middelalder. Det katolske Europa skabte en umættelig efterspørgsel på fastesild og dermed rigdom.

Senere kom tiggermunkene hertil og oprettede et kloster af Karmeliterordenen. Byen blev hjemsted for landsde-

lens første sølvmedje 100 år før indbyggerne i nogen af de andre købstæder havde råd til at anbringe deres penge i den slags kostbarheder.

Tilrejsende købmænd fra Tyskland slog sig ned her og i Ålborg, Nordjyllands to førende købstæder.

Allerede i 1540'erne havde Sæby den fysiske udstrækning, den endnu havde omkring 1900. Den ældste byplan afspejler med sit selvgroede torv med både rådhus og kirke, at forbilledet har været de hanseatiske eller nordtyske byer fra samme tid. Det var også med disse byer Sæbys købmænd handlede.

Gennem århundrederne flyttede byens tyngdepunkt sig vestover, - torve blev der skabt nye af, ligesom rådhusene, som en markering af de nye tider. Tilbage stod de gamle levn i form af huse og veje, hele kvarterer, der heldigvis ikke blev genstand for byfornyelse i væsentligt omfang.

Den dårlige jord betød, at gårdene i oplandet kom til at ligge for sig selv, de såkaldte enestegårde. Delte man driften mellem animalsk produktion og kornavl, blev det studehandlen med Tyskland, der skabte det økonomiske fundament for de mange, men relativt små herregårde, der især i 1500-årene opstod på egnen.

Op til midten af 1800-årene var græsmarksbruget almindeligt udbredt i Jylland. I Østvendssyssel var dette dyrkningsystem uden tægter eller årsgøder. Årsagen har været, at gårdene var uden dyrkningsfællesskab, som det var almindeligt ved f. eks. det sjællandske trevangsbrug.

Omdriften bestod i en intensivt dyrket indmark og en ekstensiv dyrket udmark, hvor indmarken blev dyrket og hvilede i lige lang tid.

Sædskiftet kunne f.eks. være byg-rug-rug-havre, men rækkefølgen var tilsigtet efter jordens godhed eller nærmere skarphed.

Afgrødernes efterbehandling havde dog langt bedre betingelser, idet de to store åsystemer Voer og Sæby gav mulighed for en omfattende mølledrift. Et utal af lave møllebygninger, store privilegerede som små husmøller blev opført, men fortrinsvis i forbindelse med Sæbyegnens herregårde.

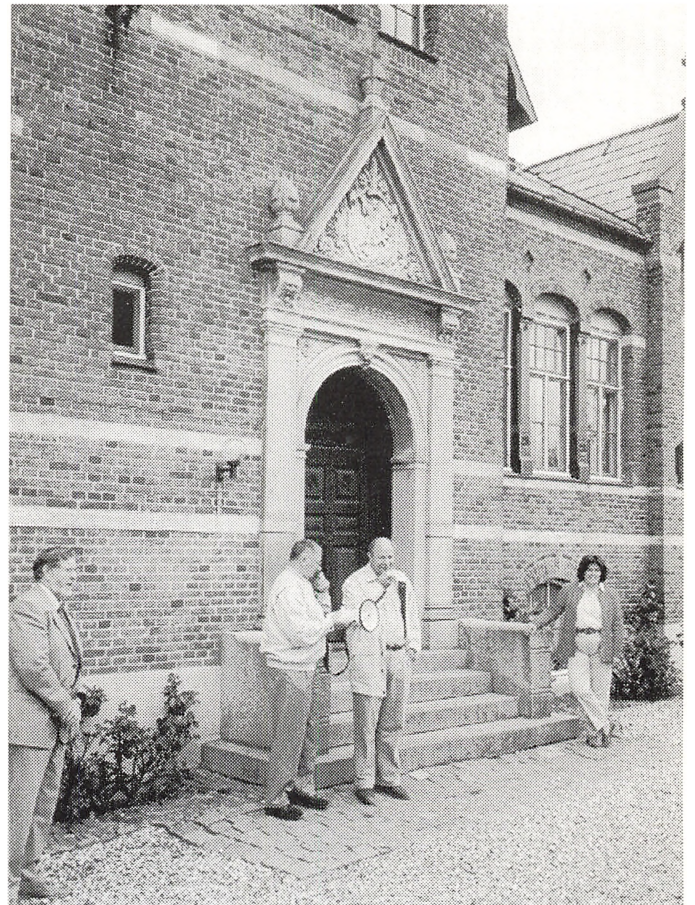
Som eneste gårds område har udskiftningen ikke været særlig markant i Østvendssyssel, men de få gamle landsbyer med undtagelse af Lyngså, hvor huse og gårde stadig ligger langs landsbyvejen, der bugter sig gennem terrænet, blev disse udflyttet i begyndelsen af 1800-årene. Samtidig forsvandt et markant nordjysk kulturfænomen, tvillinge- og trillingegårdene. Det var typisk enestegårde, der var drevet og beboet to eller tre familier som selvstændige driftenheder.

I dag ses rester af sådanne tætliggende gårde bevaret i navneskikken, hvor gårdnavnene optræder med øster, vester, meller eller nørre foran, for at man stadig kunne orientere sig mellem gårdene efter udflytningen.

De gamle landsbyer forsvandt, men med jernbanen, der kom til Sæby i 1898 opstod en lang række nye byer, ganske som årtiet før havde skabt nye mejeribyer. Familiebruget, andelstidens landbrug, satte sit klare præg på kulturlandskabet. En af disse stationsbyer, Dybvad, blev udmatrikuleret fra en hovedgård, Dybvad, som byen tog navn efter. Ejeren, ingeniør Winkel, deltog også i planlægningen af jernbaneføringen og den røde stationsby opstod ved siden af hovedgården med amerikansk hast.

Gårdnavne og stednavne går i dag igen i slægternes navne og historien er bevaret i disse navne, selvom gårdene ikke er mere. Det er slægtsgården, der har været ryggraden i den udvikling af landbruget, der har stået på siden Arilds tid og bragt os frem til det høje stade af dansk landbrug, som vi befinder os på. Det er slægterne på gårdene, der var ryggraden i højskoletanken, også som den er levendegjort i Martin A. Hanssens historie "Højen, sjælen og solen".

Tak til Slægtsgårdsforeningens bidrag til at bevare en del af vor fælles kulturelle arv.

Fra Gårdbogård. Hofjægermester Vincens Baron Lerche fortæller om Gårdbogård, Esben Saksager er megafonholder og th. ses Helle baronesse Lerche. Det vakte opmærksomhed, at Helle Lerche er barnebarn af den kendte landbrugsskoleforstander Rosenstand.

Udflugten

Efter lørdags travle og indholdsrige program samledes vi søndag kl. 8.30 i Sæby kirke, hvor sognepræst Poul Geil fortalte om kirkebygningen, inventaret og kalkmalerierne, og satte det hele ind i en større teologisk sammenhæng. Besøget sluttede med morgenandagt.

Derefter ventede en smuk tur gennem det vendssyselske landskab, og da vi var kommet et stykke over grænsen for, hvor bøgetræerne kan gro, kom vi til Gårdbogård. Her tog godsejerparret Lerche imod. Efter en kort orientering var

Gårdejer Svend Aage Frandsen fortæller om landbruget på Holtet.

der både mulighed for at kikke sig omkring i maskinhal- len og i hovedbygningen. Vi sluttede af med en forfrisk- ning i vestibulen.

Gårdbogård er ingen slægtsgård, men hofjægermester Vincens baron Lerche ejer også sit hjem, Benzonsdal, ved Tåstrup mellem København og Roskilde, og her er han femte generation, og da der er tradition for, at værterne modtager et slægtsgårdsdiplom, kunne formanden over- række et slægtsgårdsdiplom på Benzonsdal.

Det blev fortalt, at der før Den anden Verdenskrig arbejdede en polak på Gårdbogård, og da han blev indkaldt meddelte godsejeren, at han var død. Da der kom ratione- ringsmærker, blev han kaldt til live igen!

Gårdbogård er beskrevet i nr. 339.

Fra Gårdbogård skulle vi til Bindsel Hotel, hvor froko- sten ventede. Undervejs passerede vi bl. a. Tolne Skov. Denne skov blev rejst af et konsortium med bl.a. godsejer Larsen Gårdbogård og gårdejer Jens Sørensen, Saksager (Esbens Saksagers farfader). Der blev købt en gård, som blev plantet til. Der var planteskole, frugtplantage og tradi- tionel skovdrift. Anparterne lød på 65 kr., og udbyttet blev udbetalt med en middag om året for to personer.

Skoven ejes stadig af konsortiet, og da Frederikshavn henter det meste af sit vand under Tolne Skov, betaler kommunen en årlig afgift, så vandkvaliteten ikke ændres på grund af moderne skovdrift.

Efter frokosten kørte vi mod gården Holtet, hvor Johan- ne og Svend Aage Frandsen åbnede deres meget rummeli- ge hjem for os. Holtet er Johanne Frandsens hjem, og hen- des moder samlede på al det gamle. Der er tøj, husgeråd og meget, meget mere. På loftet var meget af det gamle tøj udstillet og et par lokale hjælpere fortalte om fordums klædedragt.

Slægtsgården Holtet, der kan føres 300 år tilbage, var omtalt i nr. 338.

Efter alle oplevelserne samledes vi på gårdspladsen og fik en afskedsøl/-vand, og med ønsket om gensyn næste år drog hver til sit. De lokale arrangører kunne slappe af, og glæde sig over et meget veltilrettelagt og godt gennemført årsmøde.

Forturen

34 medlemmer havde taget imod tilbuddet med en "tyv- start" på årsmødet. Efter opsamling på Sjælland, Fyn og i Østjylland gik turen gennem det smukke landskab omkring Himmelbjergsøerne til Signesminde Kro ved Sil- keborg, hvor der ventede en let og lækker frokostan- retning. Turen fortsatte til Hvanstrup Hovedgård i Him- merland, hvor Ingeborg og Frants Wetche tog imod. Først så vi hovedbygningen, samledes derefter om en forfrisk- ning i havestuen og fik her en kort orientering om gården.

Johanne Frandsen viser her et af slægtens gamle klenodier, en lomme fra et inderskørt. Holtet er et levende museum, som var genstand for stor beundring.

Forturen besøgte Herregården Hvanstru i Himmerland, og her fortalte godsejer Frants Wetche om gårdens drift.

(Omtalt i nr. 338). Derefter så vi den gamle buelade og den moderne kostald, som er bygget til gårdens økologiske malkekøer.

Til slut redegjorde agronom Torsten Wetche, der er medejer af Hvanstrup, for den økologiske drift, og hans forventninger til det økologiske landbrugs muligheder for at udnytte de mineraler, der er i jorden.

Turen fortsatte forbi Vitskøl kloster (Bjørnsholm), Aggersborg og gennem Vildmosen til Sæby, hvor vi fandt hotellet. Efter en hurtig menu kørte vi til Sæbygård, hvor museumsinspektør Jens Søndergård fortalte om Sæby, Sæbygård og viste rundt i hovedbygningen, hvor noget står som da godsejer Arenfeldt boede der, og andet er sat i stand og rummer nu en fin udstilling om gården. Vi havde fået en god introduktion til Sæby, og kunne nu vende hjem til hotellet. Næste dag kørte vi først til den nedlagte herregård Bangsbo ved Frederikshavn for at kikke os lidt omkring i haverne, før vi sluttede os til det ordinære årsmødeprogramms velkomst på Ledet.

Forturens aftenudflugt var henlagt til Sæbygård, og museumsinspektør Jens Søndergaard var en levende fortæller om den gamle borg og slægten Arenfeldt.

Lørdag formiddag nåede forturens deltagere også et hurtigt kikk på den nedlagte herregård Bangsbo, hvor der var flere interessante haveanlæg.

Den tredje årstid

Kalø Landboskole og Sprogskolen på Kalø tilbyder et nyt høj- og landboskolekursus, der henvender sig til folk i den tredje årstid og med rødder på landet. Det holdes i dagene fra 13. til 18. september 1999.

Højskolelærer Per Key, Kaløskolerne, fortæller, at deltagere og lærere på kurset i fællesskab vil søge svar på spørgsmålet:

Hvordan forbereder man sig til og får en god tredje alder?

For selvstændige hører generationsskifteproblematikken med til spørgsmålet. Der bliver også tid til at se på tilværelsen i deltagerens eget tidsforløb.

Hvad lærte man dengang, og hvad lærer man nu?
Hvor blev de mange bedrifter og mennesker på landet af?
Hvad gik galt, og hvad gik godt?
Hvorfor er de største omvæltninger nogensinde sket i vor tid?
Hvad var og er landbomiljøet oppe imod?

Kurset "Den tredje Årstid" er nyt, fortæller Per Key, som håber det vil samle såvel tidligere Kaløelever som folk med anden folkelig baggrund. Kursusskemaet tager højde herfor. Der vil være foredrag og debatoplæg, diskussion, fortællinger, sang og folkedans - samt naturligvis ekskursioner til nogle af egnens seværdigheder.

Sørøverens gård i Strellev

af Søren Manøe, Ølgod.

En sommerdag i 1786 kunne man se 13 store flyttelæs køre ind i gården lige overfor kirken i den lille landsby Strellev nord for Varde. Det var koffardikaptajn Jens Sørensen, hans kone Kirsten Hansdatter og deres helt spæde søn Jan, der flyttede ind. De havde haft en anstrængende rejse fra Amsterdam over Ballum, for der at besøge Jens Sørensens bror Niels. Nu kunne de pakke deres ting ud og indrette sig i det nybyggede stuehus, som forøvrigt stadig står næsten uændret. Blandt de medbragte ting var der meget, som var ganske ukendt for egnens befolkning, hollandske fade af Delft's porcelæn, engelsk kaffeservice, kinesiske vaser og testel, japanske kopper uden hanke, gudefigurer i farverigt glasseret lertøj osv. På væggen blev en fornem pastel af gårdens ejer hængt op. Han bar datidens hvide paryk, klædt i blå vest og jakke med hvidt kravetøj, men mest mærkeligt af alt var et skibsportræt af hans skib "St. De Metrio", et armeret handelsskib forsynet med 12 kanoner. "Æ sørøver" var kommet til Strellev. Mens årene gik forstærkedes tanken om hans færd på de store have helt ud til det fjerne og mystiske Østen, hvor han havde drevet sørøveri og taget disse mærkelige ting med hjem derude fra.

Fra Bandsbøl til Amsterdam og hans virke der

Jens Sørensen blev født d. 11. dec. 1733 i Bandsbøl et lille sted med naturhavn ved Ringkøbing fjords østside. Her var hans far skoleholder, et fattigt hjem med fire børn. I 1748 blev han konfirmeret i Hemmet kirke, antagelig i februar/marts måned, som skikken var i Vestjylland. Drengene kunne så, for at undgå stavnsbåndet, nå at komme til Holland og få hyre, inden isen brød op. 15 år gammel forlod han fødehjemmet og begav sig ud i den store verden.

Hans tid som skibsdreng og matros er ukendt. I 1760 træffer vi Jan Sijbrandsz - hans hollandske kaldenavn - første gang, og da som andenstyrmand på et skib "St. Fortini" på en rejse til Smyrna i Tyrkiet. I 1770 er han kaptajn på "St. De Metrio", en tomastet brig, som han i øvrigt en overgang ejede en andel i. Med dette skib sejlede han syv gange til Smyrna, heraf flere yderst farefulde sejlads. Ladningen var hovedsagelig levantinsk klæde. I 1780 kom han og besætningen i klemme i den hollandske-engliske krig der netop var brudt ud. Han havde forladt Holland den 7. august 1780 og ankom til Smyrna 18. november. På grund af krigen blev det ikke tilladt at returnere, hvorfor han måtte sende besætningen landværts hjem, og i 1782 fik han ordre til at sælge skibet. Hvordan han selv kom tilbage til Amsterdam, vides ikke. Det blev en trist ende på hans karriere.

Som det er fremgået af ovenstående, har han altså ikke sejlet på Østen. Når skibet var et armeret handelsskib, skyldtes det hollandsk lov om, at skibe, der besejlede Middelhavet, skulle udstyres med minimum ti kanoner til at værgе for sig overfor de aggressive sørøvere, især de tunesiske og algerske. Hans rolle som sørøver er Strellev-folkenes opfindelse.

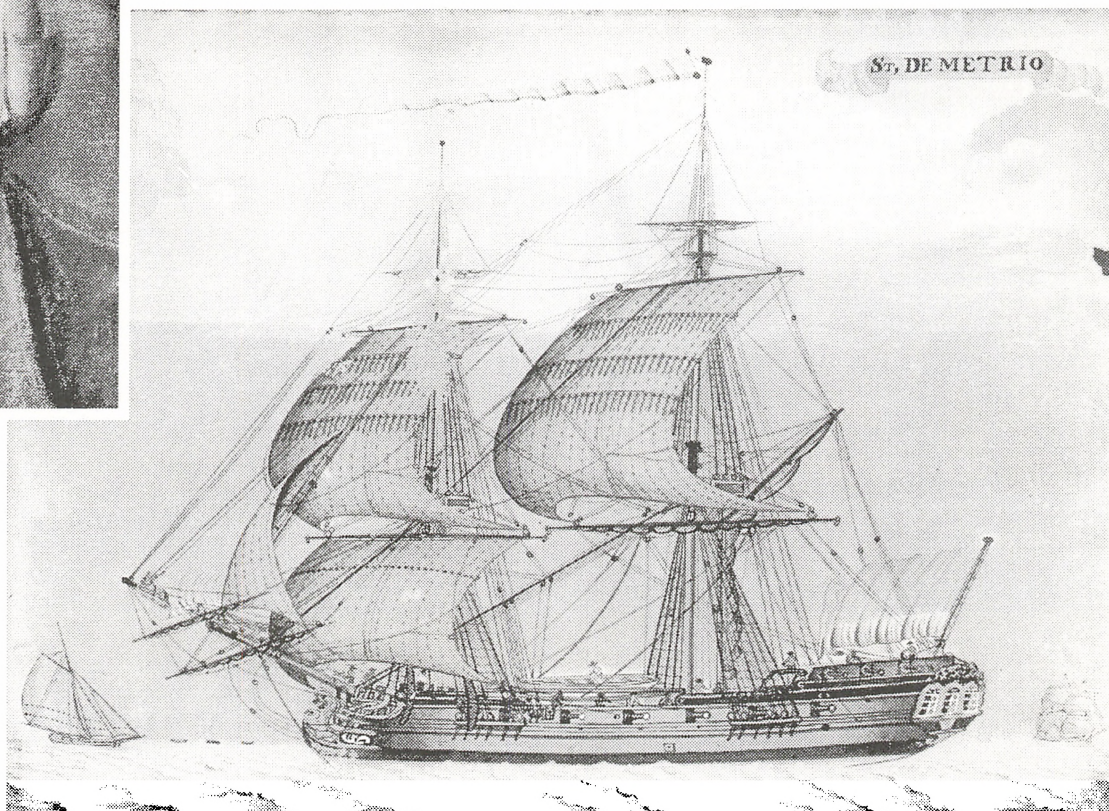
Om den private side af hans hollandske tid vides lidt. Han blev i 1762 optaget i den lutherske kirke i Amsterdam, og i 1767 blev han forlovet med Johanne Bartels, hvis far var borger og skibstømrer med bopæl i Peperstraat tæt ved havnen i Amsterdam. De giftede sig samme år. Det blev til 18 års ægteskab, men barnløst. I april 1785 døde Johanne. Jens Sørensen var da til søs, så en bekendt repræsenterede ham overfor skifteretten. Den 20. oktober samme år giftede han sig med Christine Hansse, antagelig af dansk afstamning og senere kaldt Kirsten Hansdatter. Hun flyttede ind hos ham i Peperstraat i huset, som

Amstelborggård,
foto 1910.

Jens Sørensen,
ant. udført i Holland.

“St. De Metrio”
på billedet ses
nogle af den
14 mands store
besætning.

han arvede efter sine svigerforældre. Træt af sølivet solgte han den 8. maj 1786 huset i Peperstraat og gjorde klar til rejsen til Danmark.

Tilbage i Danmark

Hjemrejsen var forberedt. Han havde forinden fået en ungdomskammerat til at købe to ejendomme i Strellev by og lægge dem sammen. Det blev gården lige overfor kirken, som de flyttede ind i.

Gården kendes tilbage til 1767. I tiden frem til 1786 har den seks ejere. Jens Sørensen købte den af Morten Sørensen Kjærgaard. Det var kun stuehuset Jens Sørensen fornyede. Een af avlsbygninger var fra 1777, idet der i østlængen, der blev revet ned i 1952, sad en porthammer (fritliggende bjælke) med indskriften: “At jeg her blive må en gammel hus på jord og gud der selv fornøje som mig bygge lod med møje de ønsker jeg af mig min husbond ligeså” 1777. Senere købte han en del mere eng til gården.

Jens Sørensen har været en betydningsfuld person i det lille landsbysamfund. Han kom hjem, netop da stavnsbåndet blev ophævet, landsbyfællesskabet skulle opløses, landsbyens gårde skulle flyttes ud, der skulle fordeles jord, landboreformerne skulle føres ud i livet. Det krævede kapital. Jens Sørensen havde denne kapital, og vi kan se, at han fik panteobligationer i en lang række ejendomme i Strellev og omkringliggende sogne. Udskiftningen fandt også sted “udi Capitain Sørrensens Gaard”, Amstelborggaard, som han opkaldte sin gård efter Amstelfloden. Ved barnedåb var han ofte fadder og Kirsten Hansdatter gudmoder. Han var en agtet og respekteret mand.

Ægteskabet blev velsignet med syv børn, seks drenge og en pige, hvoraf den ældste søn, Jan, var født i Amsterdam. Når han kom til at hedde Jan og ikke Jens, var det pga. Jens Sørensens hollandske kaldenavn Jan. Den næstældste blev sønnen Johannes.

I 1814 gik Kirsten og Jens Sørensen på aftægt hos sønnen Johannes. I 1817 afstod de ejendommen til ham. Den 24. april 1817 døde Kirsten Hansdatter, 58 år gammel, og

samme år den 14. november døde Jens Sørensen 84 år, “Skibscaptajn, aftægtsmand i Amstelborggård. Født af fattige forældre i Hemmet sogn, rejste som dreng til Amsterdam og avancerede fra skibsdreng til coffardicaptajn, var ellers en stille mand”, skriver præsten i kirkebogen.

De senere ejere

Sønnen Johannes ejede gården fra 1817 til 1850, hvor han afstod den til sønnen Jens Johansen, der også var sognefoged. I 1874 overtog sønnen Johannes Jensen ejendommen, men drev også høkerhandel i den ene ende af stuehuset. Fem år efter solgte han Amstelborggård, opgav landeriet og flyttede til den nærliggende landsby Lyne, hvor han drev købmandshandel.

En ny slægt flyttede i 1879 ind på Amstelborggård. Den første ejer blev Jørgen Raunkjær, der drev gården til sin død i 1917. Enken drev så gården videre til 1927, hvor sønnen Hans Jensen Raunkjær overtog den. Han solgte den i 1964 til sønnen Jørgen Raunkjær, der i 1998 afhændede jorden, og bygningerne blev overtaget af direktør Henning Storm Rasmussen fra Ølgod. Stuehuset blev i 1998 renoveret og beboes af ejerparret. Vestlængen blev inddraget til beboelse, mens de øvrige udlænger er indrettet til hestestald, værksted og andre formål. I 1986 var der 32,4 ha til gården.

På Ølgod Museum har man i den permanente udstilling et afsnit med Amstelborggård, hvor der er lejlighed til at studere Jens Sørensen nærmere, men også se en række af de ting, som han havde indkøbt i Holland og taget med til Strellev. Disse østerlandske genstande kunne man købe overalt i Amsterdam og behøvede altså ikke at være erhvervet ved sørøveri.

Kilder:

“Kaptajn Jens Sørensen, Strellev, 1733 - 1817 af Søren Manøe, ill. 23 s. udgivet af Ølgod Museum 1981. “Jens Sørensen - dansk somand i Amsterdamsk tjeneste” af doktor P. J. Itersen, Amsterdam i Ølgod Museums årsskrift 1991 s. 10 - , ill.

*Kimmerslev mølle-
gård med møllelæn-
gen til venstre og stue-
længen til højre.*

Kimmerslev Mølle

*Kimmerslev Mølle mellem Ringsted og Roskilde er et af udflugtsmålene
for Sjælland Syds udflugt, den 22. juni.*

Møllen

Kimmerslev vandmølle afløste den gamle, middelalderlige vandmølle i Borup, da denne havde for lidt vand. Det nye møllested i nabosognet Kimmerslev skabte en naturlig møllesø.

I Matriklen fra 1682 er møllen i Borup ikke med, så den er antagelig blevet ødelagt under svenskekrigene 1658-1660, og møllen i Kimmerslev nævnes heller ikke, så den nye mølle er først opført omkring 1690.

Den nye vandmølle i Kimmerslev blev opført med vandretliggende mølleaksel og overfaldshjul, og bindingsværket opbyggedes af egetræ og pommersk fyr.

I 1734 opførtes en stubmølle, som kunne male kornet i den tid, hvor der enten manglede vand eller møllerne ikke måtte opstemme møllesøen, fordi der skulle høstes hør på søens bredder. Stubmøllen var i brug indtil 1916, og året efter blev den taget ned. Dele af stubmøllen blev genbrugt, da stubmøllen fra Karlstrup skulle opstilles på Fri-landsmuseet.

I 1700- og begyndelsen af 1800-tallet var mølleren en fremtrædende person i det lokalsamfund. Han var sikret en fast kundekreds, idet egnens bønder havde mølletvang, og ikke selv måtte male deres korn.

Mølletvangen skyldtes ikke hensynet til møllerens indtjening alene, han var et skatteobjekt, og for at kunne beskatte ham, måtte man garantere hans indtægt.

Afgiften til mølleren var 1/18 af det korn han skulle male, men folk havde et godt øje til møllerens afgift, man mente at han toldede for meget, og derfor sagde man, at havde en pige mistet sin dyd, kunne hun genfinde det tabte ved at tage et bad i en ærlig møllers dam!

Møllen havde en stue, hvor kunderne kunne tage ophold medens kornet blev malet. Her blev man tildelt 1/2 pægl brændevin i ventetiden, så møllerstuen kunne udvikle sig til et samlingssted for lokalsamfundet.

Den fremadskridende elektrificering af industri og håndværk, som tog til i begyndelsen af det 20. århundrede, medførte, at der i 1912 blev indlagt motorkraft. I 1943 erstattedes det store møllehjul af en turbine, som var i drift frem til 1973. Turbinen er der stadig, og kan sættes i stand, så vandkraften kan udnyttes med en dynamo. Der var tre kværne, og de er delvist bevarede, ligesom det gamle kateder, der fungerede som skrivepult for mølleren.

Møllehjulene var romantiske, turbinerne var ganske uromantisk, men turbinerne er et stykke kulturhistorie, fra tiden omkring den store mekanisering i dansk industri.

Kimmerslev Mølle er ikke fredet, men den er omfattet af bygningsfredningslovens bestemmelser om huse over mere end 100 år.

Møllegården i Kimmerslev omfattede også et landbrug med 56 tdr. land. Efter vejoplægning er der 43 tdr. land tilbage. Siden 1989 har jorden været forpagtet ud.

Fæstere og Ejere

Den første fæster, som man kender navnet på var Heinrich Hansen, der var gift med Margrethe Heinrichsdatter. I deres tid beskrives møllegården som en firlænget gård, og besætningen bestod af 7 heste, 29 køer og 63 grise. Der var en melkværn og et stampeværk.

I 1707 giftede Chresten Michelsen Melling sig til møllen idet han ægtede enken. I årene fra 1717 til 1734 sad Bendt Hansen med Kimmerslev Mølle. Han opførte stubmøllen.

Derefter fulgte Niels Pedersen (1734-1753) og Niels Rasmussen (1753-1757).

I 1757 overtog Hans Folmersen møllen og møllegården. Han var gift med Maren Hansdatter. Deres initialer ses dels over indgangen til mølleriet og til venstre for hoveddøren. Deres datter, Sidsel Folmersen, blev gift med Christian Egede, som overtog møllen i 1787. I folketællingen ses, at der var 1 møllesvend, 2 karle, 3 piger og 2 staldkarle.

Kimmerslev Mølle set fra øst. Ved gavlen ses goldslusen, hvor der tidligere var ålekiste. Langs møllelænges ses dæmningen og møllesøen. Hele naturen omkring vandmøllen er bevaret fra den gang da møllen blev anlagt for 300 år siden.

Hans Folmersen og Maren Hansdatters initialer ses ved hoveddøren.

I årene 1848-1850 hed mølleren Rasmus Bagge. Han var gift med Sofie Hjort. Den næste fæster, Hans Madsen, sad med ejendommen til 1873, hvorefter J. C., Rolff overtog den. I hans tid blev gavlen udbygget, så vandhjulet blev overdækket.

I 1884 fik Jens Peter Petersen fæste på gården, og siden har den været i samme slægt.

Jens Peter Petersen var gift med Anna Jensen, og de foretog flere forbedringer, bl.a. opførtes en ny trælade i 1910, elmotor anskaffedes i 1912 og aftægtsboligen "Møllebo" opførtes året efter. Det næste år opførtes en ny syd-længe til stald for heste, køer og svin.

I 1915 købte de Kimmerslev møllegård med vandmølle, stubmølle og bageri til selveje af Svenstrup Gods.

I 1916 ophørte brugen af stubmøllen, der blev taget ned i 1917.

I 1921 overtog sønnen Johannes Petersen Kimmerslev Mølle. Han var gift med Valborg Elisabeth Pedersen.

De installerede en 20 hk dieselmotor i 1931, og året efter ændrede de på stuelængen (østlængen). Efter vejomlægningen i 1936, hvor der førtes en bro over møllesøen, blev der anlagt urte- og frugthave.

I 1943 erstattede Johannes Petersen det gamle vandhjul med turbinen.

I 1962 kom tredje generation til, idet sønnen Helge Johannes Petersen, der var gift med Solveig Rasmussen, købte gården. Boligen blev gjort tidssvarende og haveanlægget restaureret.

I 1973 blev dyreholdet sat ud og mølleriet ophørte.

Der opførtes et maskinhus i 1975, og i 1980 indrettede to værelser i nordlængen, den gamle møllebygning.

Efter Helge Johannes Petersens død sad Solveig Petersen med møllegården, og hendes ældste søn Jens Kristian Petersen overtog halvdelen af gården i 1992, og dermed er den gamle historiske ejendom nu i fjerde generation.

Haveanlægget ved Kimmerslev Mølle er enestående. Møllerfamilien har formået at udnytte de to vandløb fra henholdsvis møllehjul og goldsluse.

Bemærk den smukke bro, der fører over vandløbet fra goldslusen.

NYT FRA KREDSENE

RINGKØBING AMTSKREDS

Den 8. juni besøgte kredsens Kloster Mølle ved Gudum, hvor Anne Marie Tovborg fortalte om den gamle møllegård, der nu er i ottende generation. Derefter så vi Gudum kirke, der har været klosterkirke. Her fortalte Anne Marie Tovborg både om kirken og klosteret.

Aftenen sluttede på Kongensgård Landbrugsskole, hvor de 50 fremmødte afholdt generalforsamling med vanlig ro og genvalg.

HADERSLEV KREDS

Onsdag, den 7. juli kl. 19.00 samles vi på Kathrinesminde Teglværksmuseum på Broager. Foruden den rent teglværksmæssige drift ser vi også nogle kunsthåndværkere, der arbejder med lertøj. Derefter følger en kort tur langs stranden til Brunsnæs Kro, hvor kaffen og lagkagen venter.

MIDTJYSK KREDS

Den 15. juni havde Midtjysk Kreds samlet 50 medlemmer til aftenbesøg hos Dorthe og Chresten Mads Elgaard på Kærgårdsholm Avlsgård ved Håsum, ca. 12 km fra Skive. For de fremmødte blev det en enestående oplevelse, ikke mindst fordi gårdens naturskønne opgivelser blev præsenteret i det bedst tænkelige sommervejr.

Kærgårdsholm er en gammel hovedgård, som nævnes allerede i det 15. århundrede. Adskillige berømte adelslægter har haft tilholdssted her, indtil den meget velhavende Holstebro købmand Christian Linde købte gården i slutningen af 1700-tallet. Han nedlagde gårdene i Vellum by og lagde disses 27 tdr. hartkorn ind under hovedgården. Sønnen Niels Linde ombyggede gården og omgav den med grave. Gården var da på 44 tdr. hartkorn foruden 363 tdr. hartkorn bøndergods. Henimod slutningen af det 18. århundrede blev gården overtaget af en rigtig herregårdslagter, præstesønnen Poul Holst, der frasolgte bøndergodset og i 1805 begyndte udstykningen af selve hovedgården. Vekslende ejere fortsatte udstykningen og en ejer, J. Gramstrup, nedbrød efter brand Niels Lindes gamle gård og opførte det nuværende Kærgårdsholm lidt længere mod sydvest. Chresten Mads Elgaard gav en grundig

gennemgang af markforholdene og kødproduktionen. Området er specielt velegnet til græsning, hvorfor der er et stort dyrehold af Angus og Galloway kødkvæg, ca. 350 stk.

Den historiske udredning blev foretaget af skoleleder Jens Peter Hansen, der fortalte om bygninger og voldstedet og udpegede endvidere det ældste voldsted - Dojsen.

Den meget interessante egnehistorie fortsatte Hansen med at fortælle ved kaffen, der blev nydt på Kærgårdsholm Kro, der sammen med gårdene Nyholm, Lundholm og Vellumgaard udgjorde hovedparten af udstykningerne.

Familien Elgaard består foruden ægteparret af to halv-voksne sønner og en mindreårig datter, og de driver i dag den ca. 220 tdr. land store gård uden hjælp udefra. Det så ikke ud til at belaste familien, og man fik en fornemmelse af et varmt og stærkt sammenhold.

For de fremmødte blev denne aften en rig, smuk og fornøjelig oplevelse.

E. Overby.

HIMMERLANDSKREDS

Kredsens afholdt gårdbesøg/generalforsamling tirsdag, den 18. maj, hvor 50 af kredsens medlemmer mødtes hos Karin og Thomas Westenholz på "Refsnæs". Vi blev budt velkommen foran den smukke 300 år gamle hovedbygning, og mens vi nød en forfriskning fortalte godsejer Westenholz om gårdens drift. Derefter blev vi inviteret indenfor. Fra hovedbygningen gik vi til driftbygningerne, først gennem den 100 meter lange bindingsværksklade, derefter gennem det nye maskinhus med værksted og halmfyr. Der blev tid til en tur i marken, der er "flad som en pandekage". Besøget sluttede i parken, og medlemmerne havde stor glæde af at se den velholdte gård.

Fra "Refsnæs" tog vi til Mou Hotel. Efter kaffepause afholdtes en rolig generalforsamling og alle valg var genvalg. Aftenen sluttede med at Karin Westenholz fortalte om slægtens historie.

Tirsdag, den 8. juni kl. 18.30 mødtes 45 medlemmer fra Himmerlandskreds til et fabriksbesøg på Dansk Eternit Fabrik i Ålborg.

Efter vi var budt velkommen af afdelingsleder Michael Roim Olsen, blev der fortalt om fabrikkens tilblivelse og

Velkommen til nye medlemmer:

Gårdejere

Louise og Jens Erik Christensen
"St. Ballegaard"
Sødovrevej 48, Balle
7182 Bredsten

Gårdejer Aage Møller
"Marcusminde"
Brunbjergvej 4
8471 Sabro.

Gårdejer Jens Bagger
Firhøjvej 4
Vester Alling
8963 Auning.

Gårdejer Bent Eggert
"Grusgravgården"
Vejlagervej 2
4241 Vemmelev

Gårdejer

Knud Erik Ingerslev Jensen
"Granlygård"
Stenholmvej 4
4171 Glumsø.

Ole Simon Mortensen
Houmarksvej 91
8900 Randers.

Erik Hansen
Egevej 7
4970 Rødby.

Gårdejer Peter Kristiansen
"Korsholm"
Gødsstrupvej 2
4684 Holme Olstrup.

Gårdejer
Irene og Erik V. Krustrup
"Sortegård"
Ibskervej 29
3730 Neksø.

Gårdejer Kaj M. V. Olsen
"Hvidegård"
Udbyevej 25, Udby
4300 Holbæk.

Gårdejer
Jens Jakob Jakobsen
"Ballebogård"
Ballebovej 2
8732 Hovedgård.

Gårdejer Christian Hjorth
"Ulvedal"
Blenstrupvej 26
Askildrup
9520 Skørping.

Gårdejer
Mogens Peter Christensen
Ved Fyret 11, Ringenæs
6300 Gråsten.

Fhv. gårdejer

Vilfred Nielsen
Holmevej 44
Brandeleve
4700 Næstved.

Holger Hansen
Terndrupvej 14
Elbæk
8700 Horsens.

tilhørsforhold til Dansk Portland samt et antal holdingselskaber og om hele den store produktion af både tag- og vægplader af forskellige former samt et utal af andre produkter.

For år tilbage var "Eternitten" en af de største arbejdspladser i Ålborg med godt 2000 medarbejdere. I dag er der kun 420 tilbage, da teknologien også her har erstattet den menneskelige arbejdskraft.

Efter en dejlig middag, hvor fabrikken var vært, blev vi vist rundt i de forskellige produktionshaller. Her bemærkede vi en meget velholdt og ren fabrik, til trods for de materialer, der bliver brugt.

Aftenen sluttede med at fabrikken serverede aftenkaffe med lagkage.

Alle var enige om, at det havde været en oplevelsesrig aften.

A. C. Winther Hansen.

FYNSKREDSSEN

Fredag, den 25. juni inviterer kredsen til sommerudflugt. Vi mødes kl. 10.30 på Hollufgård, Hestehaven 201, 5220 Odense SØ. Der er rundvisning på museet og mulighed for en tur i parken. Kl. 12.00 venter frokosten i Odense Goldklubs restaurant, som ligger lige overfor Hollufgård.

Om eftermiddagen besøger vi Gurli og Hans Jørgen Nielsen, "Dalholm", Aasum Bygade 8, som fortæller om gården og driften, og vi ser deres smukke have. Værtsparet byder på eftermiddagskaffen.

Mogens Andersen.

VEJLE AMTSKREDS

Aftenmødet onsdag den 9. juni blev meget vellykket, trods det ustadige vejr. Grethe og Jens Jakobsen "Ballebogård" tog hjertelig imod os og trods fremmødt af 70 medlemmer fik vi plads i stuerne og blev beværtet med øl og vand.

Jens Jakobsen fortalte om gården og slægtens historie, som går langt tilbage. Han fortalte også om Gangsted sogns gårdhistorie tilbage til 1700-tallet. Derefter gik vi en tur i den smukke have og så besætningen på 120 malkekøer samt maskinparken.

Herefter kørte vi til Elbæk efterskole. Trods eksamenstiden gav 96 elever sig tid til gymnastikopvisning.

Ved kaffebordet fortalte forstander Holger Hansen om skolen og kunne meddele at der fuld tegnet tre år frem. Besøget sluttede med en rundvisning på skolen. Pigerne ville gerne vise drengenes værelser frem, men satte pris for kik på deres egne.

Bestyrelsen håber, at vi næste år kan finde tilsvarende besøgsmaal. Har nogen en god ide, så ring!

Oluf Føns Knudsen.

VESTSJÆLLANDSKREDSSEN

Kredsen havde samlet en busfuld medlemmer til heldags-tur til Koldingegnen. Først så man Koldinghus og besøgte derefter slægtsgården Sandholm, her fortalte Svenning Grønbech om gårdens historie og junior, Per Grønbech, om gårdens drift med 250 fededyr.

Turen fortsatte til Skamlingsbanken, hvor Gudron Kloppenborg-Skrumsager viste rundt. Derefter rundtur i Christiansfeld under Albert Højgaard's vejledning. Der blev tid til besøg på Genforenings- og Grænsemuseet, hvor Gudron Kloppenborg-Skrumsager også guidede.

Turen sluttede med middag på Den gamle Grænsekro, og alle var enige om, at det havde været en interessant dag.

Kredsen indbyder til besøg på Gardehusarregimentets historiske samling i Næstved og Herlufsholm Skole og kirke den 7. september. Mere herom i næste blad.

Vagn Juul Jørgensen.

LOLLAND-FALSTERKREDSSEN

Kredsen var 13. juni på Fejø. 38 medlemmer havde en uforglemmelig tur. Fhv. skoleinspektør Marcus Hummel-mose viste rundt på øen. Man besøgte bl.a. Fejø Forsøgs-plantage, der er et andelsselskab, hvis andelshavere er frugtavlere, landboforeninger og SID. Plantagen omfatter 19 ha, hvor der drives forsøg med 14.400 frugttræer (æbler og pærer) både traditionelt, økologisk og biodynamisk. Plantagen var en stor og positiv oplevelse.

Jens Peter Skov Jensen.

SJÆLLAND SYD

Tirsdag, den 20. juli indbyder kredsen til en heldags-tur til Kerteminde og Hindsholm. Vi besøgte den gamle slægts-gård "Mindegård" i Hersnap, derefter frokost i Martofte Forsamlingshus og så følger en tur rund i egnen med Jør-gen Mindegård som turleder.

Turen slutter i Kerteminde med besøg på malerens Johannes Larsens museum. Kaffen drikkes i Lysthuset.

Pris for bus inkl. broafgift 165 kr. Varm mad, 1 øl samt kaffe og kage samt entre 110 kr. Ialt 275 kr.

Marie Hansen.

NORDSJÆLLANDSKREDSSEN

Sommerudflugten er fredag, den 9. juli med udgangspunkt i Nivå. Grosserer i korn og foderstoffer Alfred Hage købte i 1862 Nivågård og det tilhørende teglværk forsynede han med moderne ringovn, der i dag er renoveret og fredet.

I 1872 arvede sønnen Johannes Hage gården og teglværket. Han havde som frivillig deltaget i krigen i 1864, og for at hæve Danmarks anseelse efter nederlaget, begyndte han straks at samle på kunst. I 1908 overdrog han samlingen med 150 malerier til offentligheden, som et selvejende museum.

Som ejer af godset Nivågård og det tilhørende teglværk var Johannes Hage lokalsamfundets patriot, som tog hånd om sine ansattes ve og vel, og til slut testamenterede han det hele til "Den hageske Stiftelse", en godgørende institution oprettet af ham selv i 1922.

I 1910 skænkede Johannes Hage jord til Nivå kirke og kirkegård foruden en del af byggesummen. Resten betalte staten. Desuden stiftede han Nivågårds hospital med 35 senge til kronisk syge. Hospitalet skænkede han Frederiksborg Amt samt 100.000 kr. til dets drift.

På udflugten mødes vi kl. 13.00 ved ringovnen og ser denne.

Kl. 14.00 drikkes kaffe i Nivågårdsmusset og ser maleri-samlingen og parken.

Udflugten fortsætter til Rungstedlund, hvor vi skal se Karen Blixen museet med mindestuerne, den store have og fuglereservatet.

Sidste punkt er Avlsholmgård i Karlebo, hvor vi får aftensmad hos Ingrid og Poul Andersen.

Vagn Mathiesen.

GAMMEL ESTRUP I NYE MASKER

Elever fra Skals håndarbejdsseminarium laver udstilling af strikarbejder hos Dansk Landbrugs-museum på Gammel Estrup i perioden 2. august - 15. september 1999.

Udstillingen omfatter plancher og strikkede trøjer og andet, som er inspireret af gamle ting på museet. Udstillingens navn er: "Gammel Estrup i nye masker".

Returadresse: Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv

Demokrati

I begyndelsen af måneden fejredes Grundlovens 150 års jubilæum. Jubilæet var med kong Frederik den Syvendes underskrift, og dermed en tilfældig dato i hele den udviklingsproces, der indførte demokratiet i Danmark.

Demokratiet er en umålelig størrelse. Selvom danskerne i 1848 havde valgt Den grundlovgivende Rigsforsamling, og året efter valgt den første Rigsdag, så var hele embedsværket det samme. Centraladministrationen var og blev den centrale administration af landet. Og dengang som nu, så brugte de magten, som havde fået den. Demokratiet kendes på, at også dem, der taber magten accepterer det.

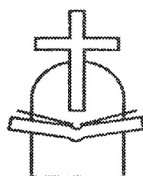

Først kom menneskerettighederne, som de blev udtrykt i Den amerikanske Uafhængighedserklæring og senere gentaget efter Den franske revolution, hvor slagordene var: Frihed, lighed og broderskab.

Ordet revolution har fået et bitter klang af kommunisme og anden totalitær ideologi, men den franske revolution byggede på liberalismen, som var et opgør med den gamle samfundsorden.

Menneskerettighederne er udtryk for en liberal tankegang, hvor ethvert menneske har ansvaret for sit eget liv i frihed.

Menneskerettighederne er et resultat af den kristne tankegang, hvor det personlige ansvar og den personlige frihed er knyttet sammen.

Derfor er det også værd at tænke på, at bortset fra tre lande, så findes alle demokratier i den kristne kulturskreds.

Israel blev oprettet af europæiske og amerikanske jøder med demokratisk tradition, Indien fik sit demokrati fra England og Japan fik deres ny forfatning efter vejledning af USA.

Demokrati forudsætter en fri tanke og et personligt ansvar. Har man som muslimerne lagt ansvaret fra sig, og mener, at alt er Allahs vilje, så har man intet grundlag for et liv i demokrati.

I asiatiske religioner - hinduisme og buddisme - handler det om at finde fred med sig selv og ikke om forholdet til medmennesket. Man har ganske simpelt ingen forpligtigelser overfor andre mennesker. Netop den kristne tankegang om forholdet til næsten - ansvaret for medmennesket eller hensynet til helheden giver det samfundssyn, der skaber grundlaget for demokratiet.

Af samme grund, er det også urealistisk, at man vil sælge den europæiske/nordamerikanske opfattelse om menneskerettigheder til andre egne af verden. Demokrati bygger på menneskerettigheder, og menneskerettighederne er et resultat af den kristne lære.

Det er også tankevækkende, at to demokratiske lande aldrig har været i krig mod hinanden. Der er altid en totalitær stat som den ene part.

OGN.